

A 1687/välfärd

Käsittelijä Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta mietintö, joka koskee

**jäsen ehdotusta
kotouttamisalan yhteispohjoismaiseksi aloitteiksi**

Ehdotus

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että tutkitaan, millaisia tuloksia saataisiin kansalaisyhteiskunnan osallistamisesta yhteispohjoismaiseen kotouttamisyhteistyöhön.

että käynnistetään aloite, jossa etsitään ratkaisuja siihen, miten kansalaisyhteiskunta voitaisiin kaikkein tehokkaimmin osallistaa eri maiden kotouttamistyöhön.

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että se osoittaa varoja sellaisten toimien tukemiseen ja mahdollistamiseen, joilla voidaan varmistaa yhteistyön lisääntyminen pohjoismaisten kansalaisjärjestöjen välillä kotouttamishaasteiden ratkaisemiseksi. Varat tähän saataisiin tekemällä uudelleen kohdennuksia nykyisen budjettikehyksen puitteissa.

että laaditaan raportti, jossa maahanmuuttajien kotouttamista tarkastellaan laajasti eri näkökulmista, muun muassa koulutukseen, työmarkkinoihin, kielen opetukseen, asumiseen, syrjintään ja vapaa-aikaan liittyen. Raportissa nostetaan esiin sekä myönteisiä että kielteisiä esimerkkejä kotouttamisesta Pohjoismaissa.

että järjestetään pohjoismaisille päättäjille suunnattu seminaari, jossa keskustellaan maiden kotouttamiskokemuksista ja toimintamalleista.

Taustaa

Sekä sosiaalidemokraattinen että konservatiivinen ryhmä ovat tehneet ehdotuksen pohjoismaisista kotouttamisalan aloitteista. Toisessa ehdotuksessa (A 1684/välfärd) tuodaan esiin, miten tärkeää on laatia raportti Pohjoismaiden kotouttamiskokemuksista. Toisessa ehdotuksessa taas on ennen kaikkea kyse kansalaisyhteiskunnan osallistamisesta kotouttamistyöhön.

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta päätti käsitellä molemmat ehdotukset yhdessä, sillä ne liittyvät temaattisesti toisiinsa.

Ehdotusta kotouttamista käsittelevästä raportista tulee tarkastella siltä pohjalta, että Pohjoismaiden ministerineuvosto on viime vuosina laatinut selvityksiä politiikan eri aloilla. Ruotsin entinen sosiaaliministeri Bo Könberg sai vuonna 2014 tehtäväkseen laatia raportin ”Terveysalan pohjoismainen yhteistyö tulevaisuudessa”. Vuonna 2016 entinen EU-komissaari Poul Nielson laati työmarkkina-alaa koskevan ”Työelämä Pohjolassa” -raportin, ja vuonna 2017 valmistuu Nokian entisen toimitusjohtajan Jorma Ollilan strateginen selvitystyö Pohjoismaiden energiapolitiikasta. Seuraavana on vuorossa oikeusalan selvitystyö, jota laatimaan Pohjoismaiden ministerineuvosto on pyytänyt emeritusprofessori Inge Lorange Backerin. Raporteissa esitetään konkreettisia ehdotuksia aloitteista, joita voitaisiin käynnistää pohjoismaisen yhteistyön puitteissa. Tässä suosituksessa ehdotetaan vastaavan raportin laatimista kotouttamisalalla.

Uusien kansalaisten kotouttaminen on yksi aikamme tärkeimmistä politiikan aloista Pohjoismaissa. Syksyllä 2015 Pohjoismaihin saapui valtava määrä pakolaisia hakemaan turvapaikkaa. Turvapaikanhakijoiden suuri määrä asetti viranomaiset, järjestöt ja yhteiskunnat erityishaasteen eteen. Pohjoismailla on erilaisia kokemuksia – niin hyviä kuin huonojakin – uusien kansalaisten kotouttamisesta. Siksi nyt suositetaan, että seuraavan strategisen selvitystyön tulisi käsitellä kotouttamispolitiikkaa muun muassa koulutuksen, työmarkkinoiden ja asumisen sekä vapaa-ajan näkökulmasta, jossa myös kansalaisyhteiskunnalla on oma tehtävänsä.

Konservatiivisen ryhmän ehdotus koskee nimenomaan kansalaisyhteiskuntaa. Noin 50 prosenttia pohjoismaalaisista on vapaa-ajallaan aktiivisesti mukana kansalaisyhteiskunnassa. Tämä on osa vuosien ajan olemassa ollutta ja kehittynyttä demokraattista kulttuuria. Puolet väestöstä kuuluu siis yhdistyksiin, urheiluseuroihin, kulttuurijärjestöihin, yleishyödyllisiin asuntoyhtiöihin ja vastaaviin, millä on suuri merkitys yhteenkuuluvuuden tunteelle ja identiteetille.

Asian käsittelyn yhteydessä valiokunnan kokoukseen 3. huhtikuuta 2017 oli kutsuttu **Lars Trägårdh**, Ersta Sköndal Bracke -yliopiston historian ja kansalaisyhteiskunnan professori, kertomaan oman näkemyksensä asiasta.

Trägårdhin mukaan kansalaisyhteiskunnalle asetetaan usein liian korkeita odotuksia kotouttamistyössä. Niiden, jotka ovat vapaa-ajallaan aktiivisia ja mukana yhdistystoiminnassa ja kansalaisyhteiskunnassa, tausta ja arvopohja ovat usein samanlaisia. Yhteistä voi olla vaikkapa jalkapallon pelaaminen. He eivät tiedä välttämättä mitään pakolaisista ja kotouttamisesta eikä heillä myöskään ole osaamista ottaa vastuuta senkaltaisesta tehtävästä. Tarvitaan myös poliittista tahtoa maahanmuuttajien kotouttamiseen.

Kun ehdotetaan, että kansalaisyhteiskunnan tulee ratkaista kotouttamiseen liittyviä kysymyksiä, käännyttään yleensä sellaisten henkilöiden puoleen, jotka jo ovat aktiivisia toimijoita, ei niiden, jotka eivät ole toiminnassa mukana. Lars Trägårdhin mukaan

odotusten tulee siksi olla realistisia eikä kansalaisyhteiskunnan roolille kotouttamisessa tule asettaa liian korkeita odotuksia.

Lars Trägårdh korosti, että menestyksekkäin tie kotouttamiseen kulkee työmarkkinoiden kautta. Koska monet kuitenkin löytävät töitä verkostojen kautta, on myös vapaa-ajan toiminnalla ja kansalaisyhteiskunnalla tärkeä epäsuora tehtävä.

Raportissa **”Nyanländas integration i civilsamhället¹** (Maahanmuuttajien kotouttaminen kansalaisyhteiskuntaan) on koottuna ruotsalaisten kuntien kokemuksia.

Niistä käy ilmi, että aatteellisille järjestöille on tunnusomaista nimenomaan se, etteivät ne tee työtä poliittisten tavoitteiden tai taloudellisen voiton saavuttamiseksi, vaan luodakseen edellytyksiä omalle toiminnalleen.

Urheiluseuroilta ja muilta vastaavilta toimijoilta puuttuu siksi taloudellisia tai muita kannustimia ratkoa kotouttamiseen liittyviä ongelmia. Useinkaan ei ole yhdistyselämän etujen mukaista keskittyä kotouttamis- tai syrjäytymiskysymyksiin.

Kansalaisyhteiskunnalla ei aina ole valmiuksia kotouttaa uusia kansalaisia, sillä kotouttamistoimiin ei välttämättä ole taloudellisia tai henkilöresursseja taikka fyysisiä tiloja. Lisäksi tulevat kieliongelmat, jos yhteistä kieltä ei ole tai yhdistyksissä tapahtuvassa kommunikoinnissa on haasteita. Myös esimerkiksi pohjoismainen talviurheiluperinne on vierasta monille ulkomaalaisille. Joten vaikka kaikki ovat tervetulleita mukaan, todellisuudessa muun muassa ennakkoluulot, kielivaikkeudet, talous, varusteet ja saavutettavuus asettavat omat esteensä toimintaan osallistumiselle.

”Ruotsissa on noin 600 000 yhdistystä ja 9 miljoonaa asukasta. Koko Lähi-idässä ja Pohjois-Afrikassa on yhteensä noin 230 000 yhdistystä 400 miljoonalle asukkaalle. Ihmiselle, joka tulee kulttuurista, jossa yhdistystoiminta on harvinaisempaa eikä sitä pidetä niin tärkeänä, ruotsalainen yhdistysperinne saattaa tuntua vieraalta. Tutkimukset osoittavat, että jos henkilö on ollut jonkin yhdistyksen jäsen kotimaassaan, hän hakeutuu helpommin mukaan yhdistystoimintaan myös Ruotsissa. Ulkomaalaistaustaiset henkilöt ovat aliedustettuja yhdistyselämässä, mutta Ruotsissa syntyneet henkilöt, joiden toinen tai molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla, osallistuvat yhdistystoimintaan samassa määrin kuin ne Ruotsissa syntyneet, joilla ei ole ulkomaalaistaustaa.” Nyanländas integration i civilsamhället, s. 28.

Raportissa on monia ehdotuksia siitä, miten kansalaisyhteiskunta voi edistää ja parantaa kotoutumista. Yhdistysten kotouttamistyöhön kuuluvat esimerkiksi rekrytointi, uudet kohderyhmät, kykyjen kehittäminen ja paikalliset tai vastaanottokeskuksille kohdistetut avointen ovien tilaisuudet, jotka tarjoavat mahdollisuuden tutustua ja liittyä yhdistyselämään.

¹ Trainee, Södra Norrland, 2014-15. Kartoitus seuraavista kunnista: Härnösand, Sundsvall, Nordanstig, Hudiksvall, Bollnäs, Söderhamn ja Gävle.

Monet kunnat tarjoavat järjestettyjä uinti- tai pyöräilykursseja, ystävätoimintaa ja kielikursseja, jotka lisäävät kulttuurista ymmärtämystä ja edistävät kotoutumista.

Uusille kansalaisille osallistuminen ja yhteenkuuluvuus kansalaisyhteiskuntaan on tärkeää. Näin he eivät ole kanssakäymisissä pelkästään viranomaisten tai järjestöjen kanssa, joilla on vaikutusvaltaa ja vastuu heidän elinolojaan koskevista oikeudellisista määräyksistä tai päätöksistä, vaan nimenomaan myös tavallisten kansalaisten eikä pelkästään virallisen yhteiskunnan kanssa.

Kansalaisyhteiskunnan monimuotoisuudella on suuri merkitys myös elinolojen eriarvoisuuden torjunnassa ja yhteiskunnan eriytymisen vähentämisessä. Urheiluseuroilla, kirkolla ja aatteellisilla yhdistyksillä on uusia kansalaisia koskevaa toimintaa. Monet yhdistykset, kuten uskonnolliset säätiöt, tarjoavat sosiaalista huolenpitoa ja apua ja järjestävät lapsille ja nuorille tarkoitettua toimintaa.

Joissakin kunnissa pakolaiset voivat ilmoittautua urheiluseurojen jäseniksi ilmaiseksi ja ilman jäsenmaksua. Ratkaisevan tärkeää kuitenkin on, että kohderyhmillä on tietoa kuntien tarjoamien tukien säännöistä ja kotouttamistyön järjestelmistä.

Valiokunnan näkemykset

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunnan mielestä ihannetapauksessa kotouttamisesta huolehtisi kunnan sijaan kansalaisyhteiskunta. Näin asia ei kuitenkaan ole.

Tutkimukset osoittavat, ettei kotouttaminen voi perustua pelkästään lähimmäisen rakkauteen, vaan kunnilla ja valtiolla on siitä vastuunsa.

Valiokunnan mielestä on kuitenkin mahdollista, että paikallisviranomaiset ja kunnat voivat luoda kannustimia niin, että kotouttamistyö voidaan kytkeä yhdistystoimintaan. Tavoitteena on kokea osallisuutta ja läsnäoloa yhteiskunnassa. Eri Pohjoismailla on omat kokemuksensa ja oppinsa, joita hyödyntämällä kansalaisyhteiskunnan asemaa kotoutumisen edistäjänä voidaan vahvistaa. Siksi valiokunta suosittelee, että Pohjoismaiden hallitukset ja Pohjoismaiden ministerineuvosto panostavat toimintaan ja varaavat riittävästi rahoitusta työn käynnistämiseksi ja helpottamiseksi.

Hyvinvointi Pohjolassa -valiokunta on myös sitä mieltä, että kotouttaminen on yksi aikamme tärkeimmistä politiikan aloista Pohjoismaissa. Siksi olisi hyödyllistä laatia kotouttamisalan strateginen selvitystyö, jossa alaa selvitettäisiin eri näkökulmista, muun muassa koulutuksen, työmarkkinoiden, kielen oppimisen, asumisen, syrjinnän ja vapaa-ajan näkökulmasta. Raportissa tulisi käsitellä sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia, joita Pohjoismaissa on saatu.

Torshavn, Färsaaret 28. kesäkuuta 2017

Bente Stein Mathisen (H)
Brigitte Klitskov Jerkel (KF)
Christian Juhl (EL)
Jenis av Rana (Mfl.)
Karen J. Klint (S)
Krista Mikkonen (vihr.)
Kåre Simensen (A)

Lennart Axelsson (S)
Maria Stockhaus (M)
Mika Raatikainen (ps.)
Paula Bieler (SD)
Rikard Larsson (S)
Sivert Haugen Bjørnstad (FrP)
Ulf Leirstein (FrP)